

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Плохута Є. П.

*доктор філософії в галузі права, доцент,
професор кафедри державно-правових дисциплін,
ПВНЗ «Європейський університет»
м. Київ, Україна*

Забезпечення реального виконання рішень органів державної влади є важливою передумовою ефективного функціонування правової держави. Виконавче провадження виступає завершальною стадією адміністративного процесу, у межах якої відбувається фактичне втілення владних рішень у життя. Проте саме на цьому етапі часто виникають порушення прав людини, що зумовлює необхідність комплексного дослідження проблем їх реалізації в адміністративному виконавчому провадженні.

Його правове регулювання визначається Законом України «Про виконавче провадження» [1], Кодексом України про адміністративні правопорушення [2], Кодексом адміністративного судочинства України [3], а також підзаконними актами Міністерства юстиції України.

Значний вплив на розвиток виконавчого провадження мали праці В.Б. Авер'янова, О.Ф. Андрійко, А.С. Васильєва, І.П. Голосніченка, Є.В. Додіна, Р.А. Калюжного, С.В. Ківалова, Н.Р. Нижник, О.В. Петришина, А.О. Селіванова, В.С. Стефанюка, Ю.С. Шемшученка.

У своєму дослідженні, присвяченому адміністративно-правовому регулюванню виконавчого провадження в Україні, Щербак С.В. вказує, що при вчиненні виконавчого провадження реалізується правозахисна функція держави, яка передбачає примусове виконання рішень юрисдикційних органів відносно зобов'язаних за правовим актом осіб [4, с. 5].

Стосовно юридичної природи виконавчого провадження як системи процесуальних (зокрема виконавчих) дій серед науковців сформувалося кілька підходів, а саме: 1) виконавче провадження як завершальна стадія судового процесу; 2) виконавче провадження як адміністративна процедура; 3) виконавче провадження як самостійний вид юридичного процесу (виконавчий процес) [5, с. 15].

На нашу думку, під адміністративним виконавчим провадженням необхідно розуміти сукупність процесуальних дій, спрямованих на примусове виконання рішень органів публічної влади, які не пов'язані з вирішенням приватноправових спорів, а мають публічно-правовий

характер. Метою виконавчого провадження є забезпечення реального виконання актів, що набрали законної сили, з одночасним дотриманням принципів законності, пропорційності та недопущення надмірного втручання у права людини.

Загальні принципи захисту прав людини в адміністративному виконавчому провадженні базуються на нормах Конституції України [6], Європейської конвенції з прав людини 1950 р. [7], а також практиці Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) [8]. Зокрема, стаття 6 Конвенції гарантує кожному право на справедливий суд, що охоплює не лише розгляд справи судом, а й ефективне виконання прийнятого рішення. ЄСПЛ неодноразово наголошував, що невиконання державними органами остаточних рішень порушує це право (наприклад, справа *Kharuk and others v. Ukraine*) [9].

Дослідження принципів виконавчого провадження, дозволило Щербак С.В. запропонувати їх поділ на загальні і спеціальні, визначено спеціальні принципи виконавчого провадження та віднесено до загальних принципів – принцип законності, принцип верховенства права, принцип реорданації, принцип сприяння громадянам, установам, підприємствам і організаціям у здійсненні їх прав і охоронюваних законом інтересів; а до спеціальних принципів – принцип обов’язковості вимог державного виконавця, принцип своєчасності, повноти виконання і неупередженості державного виконавця, принцип безпосередності, принцип пріоритетності звернення стягнення на майно боржників-громадян, принцип одноособовості прийняття рішення в конкретному виконавчому провадженні, принцип доступності і гарантованості захисту прав стягувача та боржника [4, с. 4]. Таким чином, вважаємо. Що виконавче провадження повинно здійснюватися з дотриманням таких принципів як верховенства права, рівності всіх учасників перед законом, поваги до честі й гідності особи, недоторканності житла, пропорційності заходів примусу, своєчасності виконання рішень та права на оскарження дій виконавця.

Також відмітимо, що Європейський суд з прав людини у своїй практиці розглядає виконання рішень як невід’ємну частину права на справедливий судовий розгляд. У справі *Shmalko v. Ukraine* (2004 р.) [9], де Суд визнав, що тривале невиконання судового рішення державними органами порушує статтю 6 Конвенції. Для України важливо імплементувати ці стандарти на рівні національного законодавства та забезпечити ефективний контроль за реальним виконанням рішень адміністративних судів та органів публічної влади.

У висновках необхідно відзначити, що проблеми реалізації прав людини в адміністративному виконавчому провадженні мають комплексний характер і потребують системного підходу до їх вирішення. Забезпечення

балансу між ефективністю виконання рішень органів влади та захистом прав особи є ключовою умовою утвердження принципу верховенства права.

Реформування виконавчої служби, підвищення професійного рівня виконавців, створення сучасних електронних механізмів контролю та вдосконалення судового захисту сприятимуть зміцненню довіри громадян до держави та забезпеченню реального виконання рішень, що відповідає стандартам Європейського суду з прав людини.

Література

1. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 р. №1404. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 30. ст. 542. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Додаток до № 51. ст.1122. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

3. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. ст. 446. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

4. Щербак С.В. Адміністративно-правове регулювання виконавчого провадження в Україні. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право. К., 2002. 16 с. URL. https://biem.sumdu.edu.ua/images/stories/docs/SVR/Shcherbak_SV.pdf

5. Виконавче провадження: навч.-метод. посіб. для здобувачів денної та заочної форми навч. Нац. ун-ту «Одес. юрид. академія», нагузь знань – 08 «Право», спец. – 081 «Право» [Електронне видання] / Н. голубєва, Н. Волкова, І. Ліюпол, О. Полуніна, В. Притуляк, І. Яніцька. Одеса : Фенікс. 2024. 118 с. URL. <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e812690d-9f0c-49e6-8c71-b80e7ebd144d/content>

6. Конституція України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. ст. 141. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

7. Європейська конвенція з прав людини від 04.11.1950 р. *Урядовий кур'єр*. 17.11.2010. №215. URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

8. European Court of Human Rights. URL. [https://hudoc.echr.coe.int/ukr#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/ukr#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]})

9. Рішення Європейського суду з прав людини. Справа «Шмалько проти України» (заява №60750/00). Страсбург, 20 липня 2004 року. URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_226#Text